

Adana Fotoğraf Tarihinde Öncü Bir İsim
Gaston Mizîahi

Adana Fotoğraf Tarihinde Öncü Bir İsim

Gaston Mizîahi

Ahmet Nadir İŞİSAĞ
Ahmet KARATAŞ
S. Halûk UYGUR
Soner SEVGİLİ

© Copyright 2024

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN 978-625-7354-63-9 Sayfa ve Kapak Tasarımı Akademisyen Dizgi Ünitesi

Kitap Adı Adana Fotoğraf Tarihinde Öncü Bir İsim Gaston Mizrahi Yayıncı Sertifika No 47518

Yazarlar Ahmet Nadir İŞİSAĞ Ahmet KARATAŞ S. Halûk UYGUR Soner SEVGİLİ Baskı ve Cilt Vadi Matbaacılık Bisac Code HIS000000

DOI 10.37609/akya.1935 Yayın Koordinatörü Yasin DİLMEN

Kütüphane Kimlik Kartı
İşisağ, Ahmet Nadir. Karataş, Ahmet [ve başkaları...].
Adana Fotoğraf Tarihinde Öncü Bir İsim Gaston Mizrahi / Ahmet Nadir İşisağ, Ahmet Karataş, S.Haluk Uygur, Soner Sevgili.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2024.
344 s. : fotoğ, resim. ; 195x275 mm.
Kaynakça var.
ISBN 9786257354639
1. Tarih--Fotoğraf Tarihi.

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi AŞ

Halk Sokak 5 / A
Yenişehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1 - S. Halûk UYGUR: Dünyadan Adana'ya Fotoğrafın Serüveni

Dünyadan Adana'ya Fotoğrafın Serüveni.....	9
Fotografçı Kim?	12
Fotoğrafın Öyküsü	12
Görmenin Anlaşılması	15
Mercek ve Fotoğraf.....	16
Yeni Bir Çağ.....	17
Karanlık Oda, Karanlık Kutuya Dönüşüyor.....	19
Nicephore Niepce	19
Fotoğrafın Arabı.....	22
Disteri ve Kartvizit.....	24
Türkiye'de Fotoğraf.....	25
Müteferrika'nın Matbaası Başarılı mı?.....	27
İstanbul'daki İlk Fotoğrafçı.....	34
Ceride-i Havadis ve Kompa'yı Takip Edenler	35
İlk Kadın Fotoğrafçı	36
İstanbul Fotoğrafçıları.....	36
Musevi Az!	39
Gaston İle İlgili Aklıma Takılan Şey.....	42
Adana ve Fotoğraf	45

BÖLÜM 2 - Ahmet KARATAŞ: Gaston Mizrahi ve Hayatı

Gaston Mizrahi ve Ailesi	51
Adana Öncesindeki Mizrahi Ailesi	58
İzmirli Yıllar	59
Çukurova'nın Bereketli Şehrine Yolculuk: Ver Elini Adana... ..	61
Adanalı Yıllar Başlıyor	64
Adana İşgal Altında.....	65
Hayat Devam Ediyor.....	66
Kurtuluştan Kuruluşa Adana'da Vaziyet-i Umumiye	68
Artık Çalışma Vaktidir	69
Adana 'Modern Dünya'ya Hazırdır	70

Adana Yahudilerine Genel Bir Bakış	72
Gaston Mizrahi'nin Din Adamlığı	76
Gaston Mizrahi'nin İş Adamlığı	78
Cumhuriyet'in 10. Yılı Kutlamalarında Gaston Mizrahi	82
Gaston Mizrahi: "Atatürk'ün Türkiye'sine Hakaret Olunamaz"	85
Gaston Mizrahi ve Varlık Vergisi	86
Ahmet Nadir İşisağ'ın Gaston Mizrahi ve Dedesi Cafer İşisağ'ın Dostluklarıyla İlgili Yazdıkları	94
Gaston Mizrahi Hakkında	96

BÖLÜM 3 - Ahmet KARATAŞ: Gaston Mizrahi ve Adana'da Fotoğrafçılık

Adana'da Fotoğrafçılık.....	106
Gaston Mizrahi'nin Fotoğrafçılığı.....	124

BÖLÜM 4 - Ahmet Nadir İŞİSAĞ : Gaston Mizrahi Hakkındaki Araştırmalarım

Gaston Mizrahi'nin Selfie'si	133
Fotoğraf Editörleri Birbirlerinin Fotoğraflarını Kullanıyorlar.....	134
İncelenmesi Gerekli Fotoğraflar ve Gaston Mizrahi.....	136
Gaston Mizrahi Fotoğrafı/Fotoğrafları Vardır	140
Gaston Mizrahi Sadece İşgalde Fotoğraf Çekmemiştir	141

BÖLÜM 5 - Soner SEVGİLİ: Gaston Mizrahi Eserleri Albümü

Albüm Hakkında	145
Gaston Mizrahi'nin 1923 Öncesi Adanası.....	147
İşgal Yılları.....	183
İnsanlar & İşler Güçler	195
Adana'nın Çevresi	213
Albüm - 1	239
Albüm - 2	253
1923 Sonrası Adana	279
İmzasız Kartpostallar	313

ÖNSÖZ

Kentler, kimliğini ve buna bağlı tanınırlığını, coğrafi konumları yanı sıra o kentte yaşayan insanların üretip tükettikleriyle kazanırlar. Bir kentin kimliğini, o kentin kültürel ve sanatsal izleri üzerinden tanımak mümkündür. Adana, çok katmanlı; çok renkli ve çok sesli bir şehirdir. Verimli toprakların ve üretken insanların Adanası; kültür, sanat ve edebiyatta öncü şehirlerden birisi oldu. Seyhan, Ceyhan ve Berdan nehirleri sadece ova topraklarını beslemekle kalmayıp, tüm Çukurova'yı içine alan Karacaoğlan, Dadaloğlu, Şair Ziya, Şair Hakkı, Yaşar Kemal, Orhan Kemal ve Yılmaz Güney gibi onlarca ve yüzlerce Adanalıyı çağdaş dünyaya hediye etti. Kısaca Büyük İskender'in ayak bastığı, Çiçero ve Ziya Paşa'nın valilik yaptığı şehirdir Adana...

Erken dönem Adana tarihinin önemli kişiliklerinden birisi olan hatta önde gelen isimlerinden Gaston Mizrahi'nin, Adana'nın iş dünyası, cemiyet hayatı ve fotoğrafçılığında edindiği yeri inceleme ve araştırma isteği yıllar öncesine dayanır. Ancak çaplı bir çalışmanın başlangıcı yenidir.

Ahmet Nadir İşisağ ve Ahmet Karataş'ın "Adana Tarihini Fotoğrafla Yazan Adam: Gaston Mizrahi, 1887-1963" adlı kitap girişimi hayli yol almış olsa da rahmetli İşisağ'ın vefatıyla yarım kalmıştı. Gaston Mizrahi'nin oğlu Albert Mizrahi ve torunu Metin Mizraklı'nın yeniden hatırlatması ve teşvik edici girişimleriyle anılan eserin tamamlanması hız kazandı. Eserin hazırlanması için gerekli planlamalar ve zaman takvimi yapılarak yola çıkıldı. Adana'nın değerli kişilikleri ve uzman isimleri Dr. S. Haluk UYGUR ve

Soner SEVGİLİ'nin ekibe katılımıyla eserin oluşumu tamamlandı.

Bibliyografik çalışmalar ekseninde yapılan literatür taramaları ve değerlendirmeleri sonucunda eserin nüveleri ortaya çıkarıldı. Öncelikle eserin Adana tarihi içinde ele alınıp ayrıca fotoğrafçılığın incelenmesi kararlaştırıldı. Genel fotoğraf tarihini izleyen bölümlerde Gaston Mizrahi'nin kökenlerine inilerek Adana'ya geliş ve döneme özgü olaylar ele alındı.

Gaston Mizrahi ve Hayatı; Gaston Mizrahi ve Adana'da Fotoğrafçılık; Gaston Mizrahi Eserleri Albümü ile alt başlıkları biçiminde yapıt tamamlandı. Yaklaşık 340 sayfadan oluşan bu eserin, Gaston Mizrahi'nin hayatı ve eserleri yanında belirli ölçüde bir Adana tarihi olduğunu söylemek de abartılı olmasa gerek.

Adana tarihi içinde gayrimüslimlerin varlığı ve yıllar içindeki gelişimi ilgi çekici konulardan birisidir. Mümkün olduğunca ve elden geldiğince titiz ve saygılı bir üslupla anlatmaya çalıştık. Tüm bu iyi niyetli çabalara karşılık gözümüzden kaçan bir yanı olmuşsa affola ve bize mal edile. Bu yapıtın Adanalılara olduğu kadar bütün ilgililere yararlı olmasını diliyoruz. Yolu bahtı açık ola...

Eserin oluşumuna katkıları nedeniyle başta Gaston Mizrahi'nin oğlu Albert Mizrahi olmak üzere Metin MIZRAKLI ve ailesine, Sabri GÜL, Selim BONFİL, Alberto MODİ-ANO ve S. Yeşim DELİBAŞ'a teşekkür borçluyuz.

BÖLÜM 1

Dünyadan Adana'ya Fotoğrafın Serüveni

S. Halûk UYGUR

1836 yılında Violet-le Duc isimli kişi, ressam ve İtalya'daki tiyatrolara dekor hazırlayan oğluna şu sözleri içeren bir mektup yazar;

“Eğer bu aracı herkes edinebilecekse, siz zavallı desinatörler gözlerinizi kör edersesine didinip dururken, salağın biri büyülü feneriyle sizi yerin yedi kat dibine gömecek demektir. İnsan gerçekten delirebilir ve tanrının varlığından kuşku duyabilir.” (1)

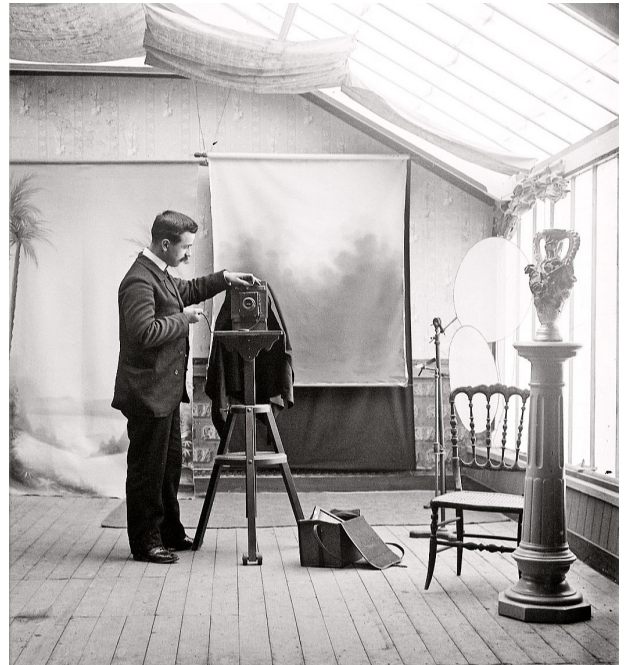
Violet-le Duc'un “büyülü fener” diye isimlendirdiği şey fotoğraf makinesinden başka bir şey değil.

Fotoğraf makinesine “fener” demesinin nedeni, ışıkla ilgili bir alet olması zannedirim. Ayrıca 19. yüzyılın ilk yarısında bu aletin yaptıklarını izleyenlerin, gördükleri şeyin bir büyü bir sihir olduğunu düşünmemeleri mümkün değil.

Kendimi o dönem insanların yerine koyuyorum; ben de şüphesiz bir ressamın günlerce süren zorlu uğraşından sonra elde edilebilen bir doğal güzelliği (veya bir yakınımın yüzünü) birkaç dakikalık bir çalışmayla elime tutuşturmuş kişiyi sihirbaz gibi görürdüm. Kullandığı kutunun sihirli olduğunu düşünmeden edemedim.

Hayal ediverin; Adamın birinin sahip

olduğu bir kutunun karşısına geçiyorsun, adam sana “hiç kıpırdama” diyor ve kutunun ağzındaki kapağı açıp, şöyle bir havada dolaştırıyor, dolaştırırken de bin bir, bin iki, bin üç diye sayıp geri kapatıyor. Okus pokus der gibi bir şey! O an bir mucize oluyor, çağın erişilmez ressamı Delacroix'nın yaptığından daha gerçekçi bir “resim” eline tutuşturuluyor. Siz de olsanız bu adamı özel yetenekleri olan bir sihirbaz zannetmez misiniz?

- 41/ <https://gazeloloji.com/jean-weinberg-hayati-ve-calismalar>
- 42/ *Türk Fotografında 1960 Sonrası* / Güler Ertan – Bileşim Yayınevi – İstanbul
- 43/ *Fotografımızda 1960'dan Günümüze* / Güler Ertan – Leyla Emektar – Alternatif Yayınları – İstanbul
- 44/ *Albert Mizrahi Dünden Bugüne* / Metin Mızraklı - Kendi Yayını
- 45/ *Doğu'nun Limanları* / Amin Maalouf – Yapı Kredi Yayınları – İstanbul
- 46/ *Kilikya Gezginleri* / Aydın Sevim – Cinius Yayınları – İstanbul
- 47/ *25 Yılın Fotograf Tutanağı 1960 – 1985* / Seyit Ali Ak – İfsak Yayınları – İstanbul
- 48/ *Türkiye Cumhuriyeti'nde Musevilerin Yurtiçi ve Yurtdışına Toplu Göçleri* / Reyhan Gülşeren Yüksek Lisans Tezi
- 49/ *Adana Yahudileri* / Rifat N. Bali – Yüksek Lisans Tezi
- 50/ *Feride Petilon İle Mülakat Notu* / Rebi Rebeka Evgin
- 51/ *Fotograf Tırnak İçinde* / S.Haluk Uygur – Adana Yayınevi – Adana
- 52/ *Cilicia'da Yahudiler* / Murat Özyıldırım – Sevim Ayteş Canevello – Bilgin Yayınevi-Ankara
- 53/ *Adana Köprübaşı* / Adanal Yahudileri Bölümü/ Rifat N. Bali – Yapı Kredi Yayınları – İstanbul
- 54/ *Uygarlıkların Batışı* / Amin Maalouf / Yapı Kredi yayınları - İstanbul

BÖLÜM 2

Gaston Mizrahi ve Hayatı

Ahmet KARATAŞ

Gaston Mizrahi ve Ailesi

Gaston Mizrahi'nin soyağacına ilişkin iki sağlam bilgi ve belge mevcuttur. Bunlardan birincisi, Gaston Mizrahi'nin hahambaşı olduğuna ilişkin belge, ikincisi de Albert Mizrahi için yapılan albümdür. Türkiye Cumhuriyeti Hahambaşılığı yetkililerince verilen icazet belgesinde Gaston Mizrahi'nin mensubiyeti ve doğum tarihi açıkça verilmiştir. (1) Diğerisi ise anılan kitapta var olan "Albert Mizrahi Aile Ağacı" adlı belgedir. (2)

Yukarıda dile getirilen soy ağacı tablosu-

na göre Gaston Mizrahi'nin babası Avram Efendi, annesi ise Sultana Hanım'dır. Kardeşleri ise Yeşura, Nisim, Bohor, Rebeka ve Sarina'dır. Gaston Mizrahi'nin 12 yeğeni vardır. Bunlar; kardeşi Yeşura'nın çocukları Raşel, Diamond, Sara, Suzan; Yine kardeşi Nisim'in çocukları Beto, Suzi ve Jako; Bohor'un çocukları İsak, Moiz ve Şelomo'dan sonraki yeğenleri de Sarina'nın evlatları, Albert ve Moiz'dir.

Gaston Mizrahi'nin eşi İda (Dudu) Hanım'ın soyağacı ise babası Hayim ile Annesi Bulisa'nın etrafında gelişir. İda Hanım'ın

Gaston Bey'in Eşi İda Hanım'ın Ailesi

BÖLÜM 3

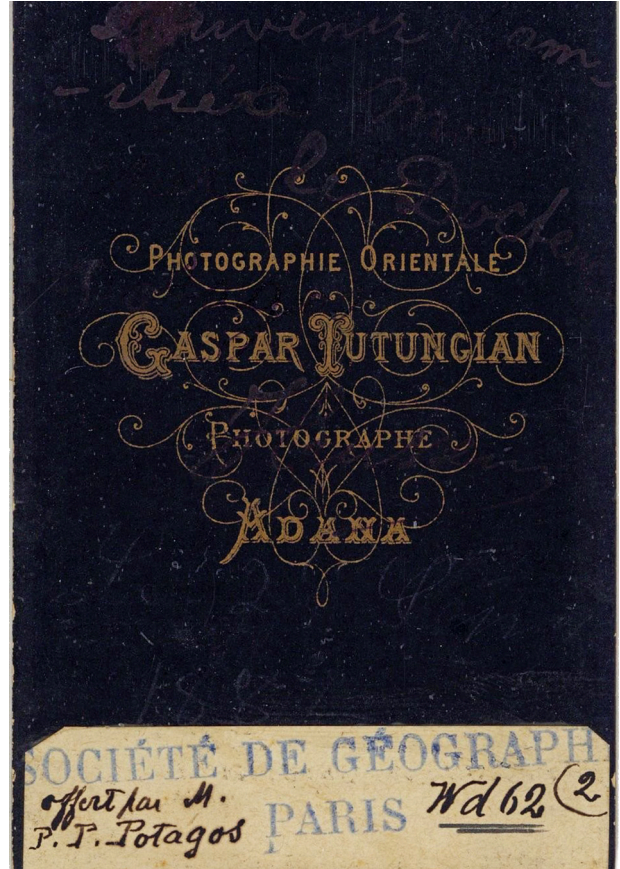
Gaston Mizrahi ve Adana'da Fotoğrafçılık

Ahmet KARATAŞ

Adana'da Fotoğrafçılık

Adana fotoğrafçılık tarihinde ilk fotoğrafçının kim ya da kimler olduğuna ilişkin araştırma ve değerlendirmeler Kaspar Tütüncü-

yan ile Sarkis Der-Torosyan'ı işaret eder. (1) Osmanlı fotoğrafçılığında Ermenilerin rolü tüm Osmanlı topraklarında olduğu gibi Adana'da da baskındır. Tütüncüyan ile Der-Torosyan'ın dönemine ilişkin belirgin

BÖLÜM 4

Gaston Mizrahi

Hakkındaki Araştırmalarım

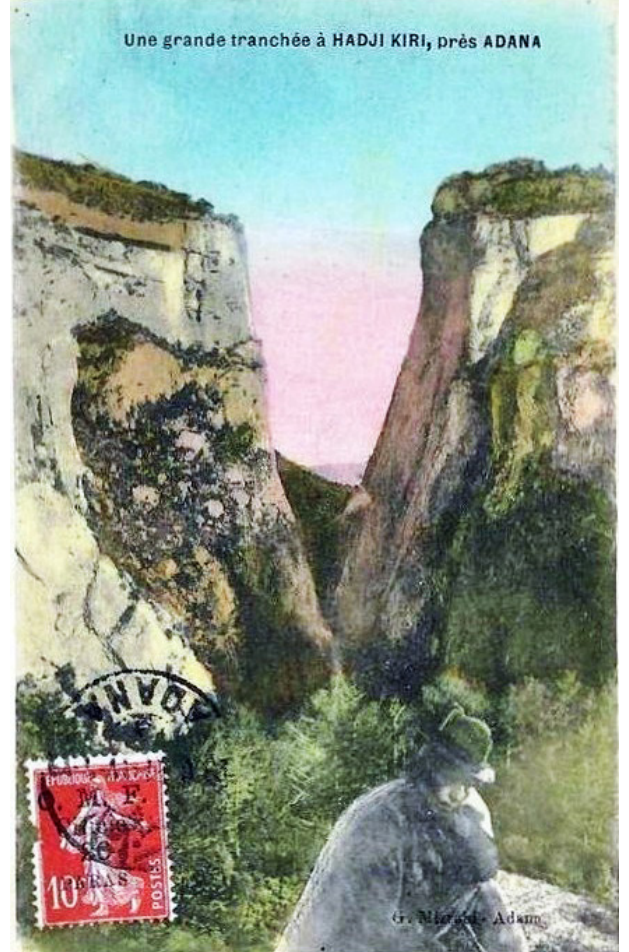
Ahmet Nadir İŞİSAĞ

Gaston Mizrahi'nin Selfie'si.

Editörümüz Gaston Mizrahi, bir dönem Adana ve çevresine o kadar önem vermiştir ki, yaklaşık 30'dan fazla kareyi Fransız İşgal güçlerinin isteği üzerine çekerken, bir kareye de kendi fotoğrafını koymuştur.

Bu karede yer alan kişinin Gaston Mizrahi olduğunu ilk kez öğreniyor olacaksınız.

Burada ayrıca bilgi vermek gerekirse, yani Gaston Mizrahi'nin selfi çektiği bölgeyle ilgili bir durumu açıklamak gerekir. Ünlü fotoğraf sanatçısı G. Berggrenn 1908 ila 1912 yılları arasında Philipp Holzmann GmbH şirketinin sponsorluğunda, Goltz Paşa'nın himayesinde, Bağdat Demiryolları güzergâhının, İzmit'ten itibaren fotoğraflarını ve kısa filmlerini çekmiştir. Fakat ne hikmetse, G. Berggrenn'in "Varda Köprüsü" fotoğrafları yoktur. Ya da internet ortamına servis edilmemiştir. Oysa Hacıkırı-Belemedik arasındaki servis yolunun açılması fotoğrafları varken köprü'nün inşaat fotoğrafları yoktur. Buna karşın, Adana ve civarında Bağdat Demiryolları çalışanlarının ender görülen kare-

BÖLÜM 5

Gaston Mizrahi ve Eserleri Albümü

Soner SEVGİLİ

Albüm Hakkında

Bu albüm oluşturulurken çoğu zaman heyecan kimi zaman ise sıkıntılar yaşandı. Heyecanlı idi; çünkü Gaston Mizrahi arşivi ilk kez bu kadar kapsamlı (maalesef eksiksiz değil) bir araya getiriliyordu. Sıkıntılıydı; çünkü birbirinden farklı kaynaklardan ulaşılan bu arşivin tasnifi ve düzenlemesi zordu.

Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığının uzun uğraşlarla topladığı arşiv; SALT Araştırma'dan, Gaston Mizrahi ailesinden ve kişisel arşivlerden gelen fotoğraflarla iyice zenginleşti.

Albümdeki fotoğrafların çoğunluğunu oluşturan Fransız Posta İdaresi tarafından tab edilmiş foto-card ve kartpostallar, bir seri numarası esas alınarak basılmıştı. Bu serinin en az 204 fotoğraftan oluştuğunu düşünüyoruz.

Bu arşivi bir araya getirdiğimizde aynı seri numarasına sahip birbirinden farklı kartlar olduğunu gördük. Bu durum Fransız Posta İdaresi tarafından basılan bu kartların, farklı zamanlarda birden fazla seri halinde basılmış olma ihtimalini güçlendiriyordu.

Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Arşivinde yer alan “Souvenir de Cilicie – Cartes Postales Choisies – No 1 Librairie Internationale K. Papadopoulos et Fils Mersine et Adana” (Kilikya'nın anılması – Seçilmiş Kartpostallar – No 1 Uluslararası Kitapçı K. Papadopoulos ve Oğlu, Mersin ve Adana) adlı albüm, aynı kartlardan yeniden numaralandırılarak küçük seriler hazırlanmış olduğunu gösterdi.

Aynı zamanda kitapçı K. Papadopoulos'un imzasını taşıyan bu kartlardan kimileri farklı serilerde G. Mizrahi imzasıyla basılmıştı.

Ulaşılan bir başka seri ise La Pensée imzası taşıyordu. Burada siyah-beyaz basılmış fotoğrafların bir bölümü daha sonra elle renklendirilerek yeni bir seri oluşturulmuştu.

O yüzden önemli bölümüne ulaşabildiğimiz iki ayrı albümü ayrı bölümlerde yayınlamaya karar verdik.

Gaston Mizrahi imzasıyla ve “ADANA (Cilicie) Types Orientaux” bilgi notuyla yayımlanan bir kart, bilgilerin doğruluğunu çok daha titiz bir araştırmaya tabi tutmamız gerektiğini gösterdi. Zira fotoğrafın üzerinde “Adana” yazsa da fotoğraf Sébah & Joa-